

3. "Про ліцензування певних видів господарської діяльності": Закон України від 01 червня 2000 р. № 1775-ІІІ. // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 36. - Ст. 299.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1984. - № 51. - Ст. 1122.

5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 25. - Ст. 131.

6. Уголовное право Украины: Особенная часть: Учебник / Отв. редактор доктор юрид. наук, профессор, заслуженный деятель науки и техники Украины Е.П. Стрельцов. - Х.: Одиссей, 2009. - 544 с.

7. Гармаш Д.О. Кримінальна відповідальність за порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. юрид. наук / Гармаш Д.О. - Х., 2008. - 22 с.

УДК 657.6: 004.67: 004.738

О.І. Зуєва
С.І. Меженська

ЕЛЕКТРОННА ПЕРЕВІРКА ПОДАТКОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто питання щодо застосування електронної форми звітування платників податків в Україні та визначені основні етапи електронної перевірки.

Ключові слова: *податкова звітність, податок на додану вартість, етапи перевірки, камеральна перевірка.*

В статье рассмотрен вопрос относительно применения электронной формы отчетности плательщиков налогов в Украине и определены основные этапы электронной проверки.

Ключевые слова: *налоговая отчетность, налог на добавленную стоимость, этапы проверки, камеральная проверка.*

In the article the aspect of application of electronic form of accounting of taxes payers in Ukraine is considered and the basic stages of electronic verification are defined.

Key words: *tax accounting, value-added tax, stages of verification, cameral verification.*

Актуальність дослідження. Запровадження у Податковому кодексі України норми щодо обов'язкового подання податкової звітності в електронній формі великими та середніми платниками податків - важливий крок як у системі адміністрування податків, так і в автоматизації процесів, пов'язане із веденням податкового обліку та звіту-

ванням. Саме впровадження нових механізмів звітування платників податків шляхом подання податкової звітності засобами електронного зв'язку залишається для органів державної податкової служби одним із важливих напрямків поліпшення процесу обслуговування платників податків, однією зі складових модернізації державної податкової служби. Наступним кроком в модернізації економіки стане перехід на електронну форму звітування представниками малого підприємства.

Теоретичний аналіз досліджень. Питання щодо застосування електронної форми звітування платників податків потребує окремого вивчення. Електронна форма звітування – це новий рівень взаємодії платників податків з податковою службою, реальна вимога часу, на меті якої забезпечення прозорості у співпраці між платниками податків та податковою службою. Спеціальні нормативно-правові документи регламентують подання податкової, фінансової, статистичної звітності в електронному вигляді; запроваджують єдині підходи до збирання й обробки [1 - 6].

Метою статті є розкриття переваг подання звітності в електронному вигляді та розгляд основних етапів електронної перевірки податкової звітності.

Виклад основного матеріалу. Платники податків самостійно визначаються з вибором програмного забезпечення для формування та подання податкової звітності в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб. Проте не лише податкову звітність можуть надсилати суб'єкти господарювання. Запроваджується механізм подання звітності безпосередньо з власного робочого місця до міністерств, Держкомстату, інших органів державної влади та фондів загальнообов'язкового державного страхування.

Для втілення в життя електронного звітування в Україні є всі передумови: наявність комп'ютерної техніки у суб'єктів господарювання, розвинутий ринок телекомунікаційних мереж, функціонування Інтернет, розгалужена мережа провайдерів, конкурентна цінова політика розробників бухгалтерських програм та акредитованих центрів сертифікації ключів. Наявність електронного цифрового підпису виключає імовірність безпосереднього контакту з податківцем.

Для подання звітності в електронному вигляді платник податків повинен:

1. Звернутись до державної податкової інспекції за місцем реєстрації або для фізичних осіб за місцем проживання.

2. У районній ДПІ заключити Договір про визнання електронних документів.

3. Отримати в будь-якому акредитованому центрі сертифікації ключів посилені сертифікати відкритих ключів ЕЦП посадових осіб підприємства, що мають право підпису (керівника, бухгалтера), та посилений сертифікат відкритого ключа електронної печатки підприємства. Платник податків фізична особа - суб'єкт підприємницької діяльності може обмежитись одним ключем електронного цифрового підпису.

4. Надати до ДПП паперові та електронні копії сертифікатів відкритих ключів посадових осіб платника податків та електронної печатки.

5. Придбати програмне забезпечення для формування та передачі податкової звітності до органів ДПС України.

Запровадження електронної звітності, автоматичного відшкодування податку на додану вартість дає можливість проводити моніторинг операцій в режимі онлайн, завчасно повідомляти платників податків про виявлені помилки та ймовірні ризики. У системах підготовки звітності закладені спеціальні алгоритми, які дають платнику можливість виявити і виправити їх самостійно, до подання податкових звітних документів до податкової служби.

Моніторинг усіх етапів контрольної-перевірочної роботи, підвищення якості документування доказової бази щодо встановлення порушень дають змогу оптимізувати контрольну перевірку роботу на місцях. При зменшенні кількості планових і позапланових перевірок суб'єктів господарювання поліпшуються результати роботи податкової служби.

Основними перевагами подання податкової звітності та реєстрів податкових накладних в електронному вигляді є:

- економія робочого часу платників податків, а також їх коштів на придбання бланків звітних документів (немає необхідності відвідувати державну податкову інспекцію, купувати бланки звітності);
- гарантія автоматичної перевірки підготовлених документів на наявність арифметичних помилок та описок;
- не витрачається час на черги до податкового інспектора або "вікна" прийому звітності при поданні звітності, оскільки достатньо її лише сформувати в електронному вигляді за допомогою спеціальних програм та надіслати через мережу Інтернет до податкового органу;
- можливість оперативного оновлення форматів подання документів в електронному вигляді каналами телекомунікаційного зв'язку (у

разі зміни форм податкових декларацій, інших документів, які є підставою для нарахування і сплати податків, або при запровадженні нових форм декларацій платник податків автоматично отримує можливість оновлення версій форматів);

- суттєве скорочення термінів проведення перевірки щодо правомірності заявлених до відшкодування сум ПДВ та забезпечення своєчасного їх відшкодування платнику податків;

- ♦ підтвердження доставки звітності (податковий орган надсилає квитанцію про отримання податкової декларації каналами телекомунікаційного зв'язку);

- конфіденційність інформації;

- оперативність обробки отриманої інформації у податковому органі;

- звітність, що надіслана до податкового органу електронною поштою через мережу Інтернет із застосуванням посилених сертифікатів ключів електронного цифрового підпису, не потребує дублювання на паперових носіях, а також її зберігання.

Основними етапами електронної перевірки податкової звітності з податку на додану вартість є: приймання податкової звітності в електронному режимі, звірка податкової звітності, розподіл податкової звітності, результати (висновки) електронної перевірки податкової звітності.

На першому етапі електронної перевірки, приймаючи податкову звітність в електронному вигляді, здійснюється контроль реєстрації платником податку на додану вартість. Насамперед перевіряють платників податків, які ймовірно сформували податковий кредит від вигодоформуючих суб'єктів, а також платників, які занизили податкові зобов'язання і самі є вигодоформуючими суб'єктами. Здійснюється контроль електронних цифрових підписів, повноти та цілісності пакета звітності з ПДВ, форми та структури звітності ПДВ.

Основними процедурами перевірки на другому етапі звірки передбачено: арифметично-логічний контроль податкової звітності; зіставлення податкової звітності з ПДВ та копії реєстру податкових накладних; звірка даних копії реєстру податкових накладних з Єдиним реєстром податкових накладних; зіставлення податкових зобов'язань та податкового кредиту контрагентів; зіставлення податкової звітності з ПДВ та інформації з інших джерел (дані митних органів, інформація РРО тощо).

Згідно з Податковим кодексом при здійсненні операцій з постачання товарів (послуг) платник податку - продавець товарів (послуг)

зобов'язаний надати покупцю податкову накладну після реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних (п. 201.10 статті 201). З 1 січня 2012 року обов'язкова реєстрація податкових накладних, у яких сума ПДВ в одній податковій накладній становить понад 10 тис. грн. Це нововведення передбачає значне скорочення кількості перевірок з правових відносин (зустрічних звірок), оскільки специфіка його ведення виключає можливість формування податкового кредиту по податковій накладній не включеній в цей реєстр.

Платники податку у відповідності до пункту 201.15 статті 201 розділу V кодексу [1, с. 351] щомісяця в терміни, що передбачені для подання податкової звітності подають органу державної податкової служби копії записів у реєстрах виданих та отриманих податкових накладних за такий період в електронному вигляді [2].

Ведення реєстру в паперовому вигляді не має практичного сенсу. Подавати копії до податкового органу можна або за допомогою телекомунікаційних сітей з реєстрацією електронного підпису підзвітних осіб або особисто на електронному носії (диск, дискета, флеш-пам'ять). При наданні на електронних носіях підпис не обов'язковий. виправляти помилки в Реєстрі можна тільки методом "сторно" не залежно від характеру помилки. В розділі 1 вказують видані податкові накладні, а отримані в другому. При проведенні планової або позапланової виїзної документальної перевірки платник податку зобов'язаний забезпечити доступ посадових осіб органів податкової служби до Реєстру.

Органи державної податкової служби з метою удосконалення адміністрування податку на додану вартість, унеможливлення схем мінімізації податкових зобов'язань, ліквідації віртуального податкового кредиту з ПДВ, повноти декларування податкових зобов'язань та забезпечення своєчасності відшкодування податку на додану вартість запровадили систему подвійного контролю перевірки податкової звітності з податку на додану вартість і подання платниками ПДВ розшифровок податкового кредиту та податкових зобов'язань у розрізі контрагентів.

Також проводиться зіставлення даних податкових декларацій з податку на додану вартість з окремими показниками декларації з податку на прибуток, податку з доходів фізичних осіб, розрахунку акцизного податку та розрахунків з інших податків, зборів та обов'язкових платежів, звітів про суми отриманих пільг тощо.

Основним завданням на сьогодні є розширення бази оподаткування за рахунок посилення контрольно-перевірочної роботи ви-

ключно підприємств, що мінімізують платежі до бюджету. Першочергово зосереджується увага в ході перевірки на підприємствах, які здійснюють торговельно-посередницьку діяльність, зазначають збиткові показники, декларуючи при цьому суми податку на додану вартість до відшкодування.

Задеклароване бюджетне відшкодування за результатами здійснення фінансово-господарської діяльності платника підлягає автоматичному відшкодуванню з бюджету відповідно ст. 200 Кодексу при відповідності зазначеним критеріям, щоб претендувати на автоматичне відшкодування податку, або підлягає перевірці у звичайному режимі. Система автоматичного відшкодування ПДВ передбачає його повернення платникам з позитивною бізнес-репутацією.

Критерії оцінки платника, відповідність яким надає йому право на отримання автоматичного бюджетного відшкодування ПДВ, побудовано на аналізі даних звітних показників, задекларованих платником самостійно в його податковій звітності та наявних у базах даних Державної податкової служби України. Вивчаються (п. 200.19 ст. 200 розділу V Податкового кодексу):

- стан платника в Єдиному державному реєстрі юридичних та фізичних осіб;
- операції, до яких застосовується нульова ставка;
- сума розбіжностей між податковим кредитом та податковими зобов'язаннями контрагентів платника;
- рівень заробітної плати;
- чисельність працівників;
- виробничі потужності підприємства;
- наявність податкового боргу.

При перевірці податкових декларацій з податку на додану вартість, отриманих органами державної податкової служби без бюджетного відшкодування, декларації розподіляють на три категорії уваги. Категорія уваги 1 - звітність сумлінного платника ПДВ. Сумлінні платники - це платники ПДВ, що сплачують податок до бюджету, рівень його надходжень відповідає середньому по галузі. Категорія уваги 2 - звітність платника ПДВ, що сплачує ПДВ менше середнього по галузі. Платники податків помірному ризику - це платники, які здійснюють господарську діяльність, мають основні виробничі засоби, достатню кількість трудових ресурсів для здійснення такої діяльності, але використовують схеми ухилення від оподаткування (в ланцюгах постачання та придбання товарів використовують вигодофор-

муючих та вигодотранспортуючих платників), тобто потенційно мають резерви для збільшення надходжень до бюджету.

Категорія уваги 3 – звітність платника ПДВ, діяльність якого має ознаки шахрайства. Платники податків високого ризику – це суб'єкти господарювання, які не мають основних виробничих засобів, мають недостатню кількість трудових ресурсів для здійснення такої діяльності та використовують для ухилення так звані "податкові ями" (не декларують і не сплачують податкові зобов'язання або декларують не в повному обсязі), "транзитери", які використовуються для передачі податкового кредиту, сформованого "податковою ямою", платники ПДВ – мінімізатори. Окрему групу складають платники ПДВ, що декларують різке збільшення сум податкового кредиту.

На технічну обробку декларацій щодо того, чи підпадають вони під автоматичне відшкодування відведено 15 днів; 5 днів – на проведення електронної камеральної перевірки. Отже, впродовж 20 днів органи державної податкової служби повинні винести рішення: або скласти акт у разі не підтвердження достовірності бюджетного відшкодування, або видати довідку – у разі підтвердження. Після видачі довідки формується висновок про бюджетне відшкодування із зазначенням суми, який передається до органів Держказначейства України протягом трьох робочих днів після закінчення камеральної перевірки податкової декларації платника податку, який має право на автоматичне бюджетне відшкодування податку на додану вартість; п'яти робочих днів після закінчення перевірки платника податку, який не має права на автоматичне відшкодування податку на додану вартість. На підставі висновку Держказначейство перераховує платнику податку суму відшкодування на поточний банківський рахунок протягом трьох або п'яти операційних днів після отримання висновку органу державної податкової служби. Є низка регуляторних актів, ухвалених урядом, щодо підстав для проведення перевірок, порядку взаємодії з органами Держказначейства України, проходження документообігу [4].

Результатами електронної перевірки податкової звітності є: довідка про успішне проходження електронної перевірки; лист платнику податку про усунення в 10-денний термін виявлених недоліків; акт камеральної перевірки та податкове повідомлення-рішення; висновок щодо необхідності проведення документальної перевірки; висновок щодо необхідності вжити заходів підрозділами податкової міліції. Основне завдання податкової міліції полягає у своєчасному виявлен-

ні й попередженні кримінальних ухилень від сплати податків, спрямуванні грошових коштів до державної скарбниці. Ними проводиться комплекс оперативних-розшукових заходів щодо виявлення порушень у сфері оподаткування. Це – відпрацювання суб'єктів господарської діяльності, пов'язане з протидією незаконному відшкодуванню ПДВ, робота з підприємствами, які мінімізують податкові зобов'язання шляхом використання фіктивних і транзитних підприємств, а в цілому – підприємств зони ризику, так званих "податкових ям".

Виявлення і припинення протиправної діяльності суб'єктів господарювання і ліквідації міжрегіональних схем ухилення від оподаткування вимагає координації роботи всіх структурних підрозділів органів державної податкової служби.

Висновки. Використовуючи такий формат подання звітності, можна уникнути черг, зекономити час та гроші, які витрачаються на доставку звітності до податкових органів. До того ж програмне забезпечення звітності автоматично виконує чимало спеціальних розрахунків та самостійно знаходить помилки. Подаючи звітність в електронному вигляді, не треба перенавчатись, адже сторінки електронної форми звітності повністю відповідають звітному документу на паперових носіях, а система електронних ключів робить електронну звітність захищеною від стороннього втручання.

Отже, запровадження електронної звітності – це зниження затрат та поліпшення звітності платників податків, полегшення процедур, спрощення отримання та обробки звітності, безконтактний метод, який унеможливило зловживання у податковій сфері.

Використана література:

1. Податковий кодекс України від 02.12. 2010 р. № 2755 – VI – X.: Одіссей, 2010. – 568 с.
2. Наказ ДПА України № 1002 від 24.12 2010 р. Про затвердження форми Реєстру виданих та отриманих податкових накладних та Порядку його ведення // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 3. – С. 11.
3. Наказ ДПА України № 41 від 25.01 2011 р. Про затвердження форм та Порядку заповнення та подання податкової звітності з податку на додану вартість // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 12. – С. 12 – 24.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.01.2011 р. № 39 Порядок взаємодії органів державної податкової служби і органів державної

казначейської служби в процесі відшкодування податку на додану вартість.

5. Наказ ДПА України № 42 від 25.01.2011 р. Про затвердження Порядку визначення відповідності платника податку критеріям, які дають право на отримання автоматичного бюджетного відшкодування податку на додану вартість // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 12. – С. 29 – 30.

6. Постанова Кабінету Міністрів України № 1246 від 29.12.2010 р. Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру податкових накладних.